

того, що відбувається із чоловіком (батьком), усвідомлення неминучості змін, які відбулися з рідною людиною та готовність ці зміни прийняти, готовність надавати підтримку, а не тиснути чи докоряти, є важливими у аспекті психологічної адаптації учасника бойових дій до життя поза війною. Тому, саме у цьому напрямку і потрібно працювати психологу з родинами, готуючи їх до зустрічі військовослужбовця: надати інформацію про те, що таке бойовий стрес, посттравматичний стресовий розлад та про те, як вони можуть проявлятися та як на ці прояви реагувати. Такі знання сприятимуть формуванню готовності членів родини до прийняття змін, з якими вони зіштовхнуться у характері та поведінці того, хто повертається із фронту. Це допоможе рідним учасника бойових дій не лише самим справитися із непростю ситуацією, але й створити для учасника бойових дій сприятливу атмосферу сприйняття та розуміння, що також сприятиме його адаптації.

Література:

1. Буковська О. О. Психологічна допомога сім'ям військовослужбовців, які повертаються із зони бойових дій. *Вісник №128. Серія: Психологічні науки.* 2015. С.29-32.
2. Індивідуальні форми роботи з жінками учасників АТО. URL: <http://www.boyarka.cspr.info/2016/04/2-individualni-formi-roboti-z-zhinkami-uchasnikiv-ato/>
3. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. Київ, 2018. 208 с.

Дзюба Тетяна
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка,
канд. психол. наук, доцент кафедри психології

ПРОБЛЕМА ДЕМОТИВАЦІЇ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Проблема пандемії COVID-19 стала своєрідним викликом для переважної більшості педагогічних працівників в українських освітніх організаціях.

Перехід на новий спосіб викладання – дистанційне навчання – потребував від педагогів додаткової підготовки, швидкого переосмислення особливостей дистанційної професійної діяльності та значного збільшення робочого часу. Відсутність попереднього досвіду роботи в режимі онлайн середовища створювало для педагогів додаткові стресові навантаження, посилювало тривожність й депресії.

Вивчаючи психічне здоров'я педагогів в умовах пандемії COVID-19, вітчизняні науковці Д. Д. Романовська, В. В. Байдик та Т. Д. Каменщук зауважують, що педагоги за короткий проміжок часу були змушені перетворити своє особисте й професійне життя в суцільну віртуальну реальність. Автори наголошують, що «психіка педагогічного працівника відчуває потужні негативні впливи соціального, природного, побутового, професійного характеру. Збільшується рівень напруги та тривоги у зв'язку з необхідністю стрімко оволодівати засобами он-лайн навчання, або організувати освітній процес в умовах карантину з дотриманням проти епідеміологічних заходів» [2, с. 69]. Дослідники зауважують, що більше половини українських педагогів мають високий рівень емоційного виснаження й перевтоми; третина опитаних зізнаються, що відчувають максимально-критичний стан і усвідомлену потребу у психологічній допомозі. Як бачимо, кількість проблем та ускладнень, із якими зіткнулися педагоги в умовах дистанційної освіти, стають реальними викликами для професійного здоров'я педагогічних працівників.

Негативний вплив факторів онлайн середовища на продуктивність діяльності педагогічних працівників зумовив проблему демотивації працівників, яка вимагає критичного аналізу й системного вивчення саме в умовах реалій і специфіки дистанційної освіти. Важливо підкреслити, що фактори, які демотивують професійну діяльність педагога прямо й опосередковано впливають на учнів, зумовлюючи незворотні деформації в їхньому особистісному розвитку.

Демотивацію професійної діяльності визначаємо як сукупність процесів і явищ професійного середовища, які знижують внутрішнє бажання до

здійснення працівником професійної діяльності [1]. Динаміка демотивації вчителя проходить кілька етапів: *легкий стрес*, втрата інтересу до професійної діяльності, розгубленість і здивування; *ігнорування професійної діяльності* супроводжується виникненням значного невдоволення професійним змістом і стосунками, ухиленням від виконання завдань, прагненням якомога менше часу витратити на виконання професійних обов'язків, почуттям безсилля тощо; *саботаж професійних обов'язків* характеризується розвитком захисних реакцій (створення видимості виконання професійних завдань, прояви байдужості у професійних стосунках, виникнення словесних форм роздратування, професійних конфліктів та ін.) [1, с.22]. Тому можемо говорити, що демотивація педагогів супроводжується не лише набуттям негативного професійного досвіду, а й в умовах пролонгованості стає причиною змін професійної позиції та ставлення до неї.

У рамках виконання наукового дослідження «Психологічна профілактика загроз для професійного здоров'я педагогів в освітніх організаціях» у вересні-грудні 2021 року було проведено онлайн дослідження з визначення проблем, з якими зіштовхуються педагогічні працівники під час «карантинної» освіти. У опитуванні взяли участь педагогічні працівники з різних регіонів України. Загальна кількість 1817 респондентів віком від 20 до 57 років.

За результатами дослідження встановлено, що значна частина педагогів освітніх організацій України вказують на проблеми, пов'язані зі зниженням мотивації в умовах онлайн освіти. Зокрема, педагогічні працівники говорять про значне емоційне виснаження й перевтому. Про це свідчать майже половина (49,1 %) опитаних. Водночас, педагоги визначають «негативну самооцінку професіоналізму» (43,3 %) та «негативну оцінку праці» (54,1 %) як певні ризик-фактори, що прямо впливають на їхню професійну мотивацію. Не менш загрозливими індикаторами демотивуючих ознак онлайн освіти для педагогів виявилися такі фактори як «виконання великої кількості завдань» (40,4%, дехто з респондентів вказав на їх подвоєння), «нестача часу» (37,5 %) та

високий рівень професійної відповідальності (46,4 %).

Отже, дистанційна освіта і карантинні заходи певною мірою збільшили емоційне виснаження педагога. Можна говорити, що крайніми формами емоційного виснаження є переживання педагогом досвіду не підконтрольності професійних подій, які з ним відбуваються, коли його професійні дії жодним чином не впливають на хід подій і не призводять до бажаного результату. Виявлення демотивуючих факторів, визначення їх місця в структурі професійної мотивації вчителя, дозволить своєчасно вжити відповідних заходів щодо їх усунення і розробити систему профілактики станів демотивації, підвищуючи, таким чином, мотивацію педагогічної діяльності та її орієнтацію на збереження і підтримку професійного здоров'я.

Література

1. Дзюба, Т. М. Демотиватори продуктивності праці: особливості впливу на професійне здоров'я вчителя. *Наука і освіта*, 2015. № 3. С. 21-27.
2. Романовська, Д. Д., Байдик, В. В., & Каменщук, Т. Д. Збереження психічного здоров'я педагогів в умовах пандемії COVID-19. International scientific and practical conference «Pedagogy and Psychology in the Modern World: the art of teaching and learning»: conference proceedings, February 26–27, 2021. Riga, Latvia: «Baltija Publishing». С. 68-72.

Сірик Ірина

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
канд. психол. наук, доцент кафедри психології,
глибинної корекції та реабілітації

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ПІДЛІТКАМ З СУЩИДАЛЬНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

В наш час не втрачає актуальності проблема підліткового суїциду, тому що саме даний віковий період є вразливим до дії різних соціальних і психологічних чинників, які дезадаптують особистість. Дана проблема є